



Фінанси

УДК 334.722:336.64:330.46

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19520673>

**Моделювання механізму фінансової підтримки малого
підприємництва в умовах відновлення економіки України**

Котвицька Наталія Миколаївна

д.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,

ПВНЗ «Європейський університет»,

бульвар Академіка Вернадського, 16В, Київ, 03115,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Орябинський Андрій Сергійович

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку,

ПВНЗ «Європейський університет»,

бульвар Академіка Вернадського, 16В, Київ, 03115,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5087-3066>

Казанко Роман Миколайович

аспірант кафедри менеджменту та логістики,

ПВНЗ «Європейський університет»,

бульвар Академіка Вернадського, 16В, Київ, 03115,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0497-3091>

Прийнято: 11.03.2026 | Опубліковано: 30.03.2026

***Анотація.** У статті досліджено теоретичні засади, методологічні підходи та практичні механізми фінансової підтримки малого підприємництва*



в умовах відновлення економіки України. Обґрунтовано, що мале підприємництво є структурним ядром відновлення зайнятості, регіонального розвитку та формування конкурентоспроможної ринкової економіки в повоєнний період, а ефективна система його фінансової підтримки є необхідною умовою досягнення відповідного рівня євроінтеграції. Встановлено, що в умовах руйнування активів, дефіциту заставної бази, скорочення доходів та зростаючої вартості кредитних ресурсів традиційні механізми банківського кредитування є принципово недостатніми для забезпечення потреб малого бізнесу, що зумовлює необхідність розробки комплексного науково обґрунтованого механізму фінансової підтримки. Здійснено порівняльний аналіз п'яти базових моделей фінансової підтримки малого підприємництва (прямого бюджетного фінансування, пільгового кредитування, гарантійної підтримки, мікрофінансування та змішаного *blended finance*), що застосовуються у країнах ЄС та можуть бути адаптовані до українських умов. Запропоновано п'ятиблокову структурну модель механізму фінансової підтримки малого підприємництва, що охоплює регуляторно-правовий, інституційний, фінансово-інструментальний, інформаційно-аналітичний та оціночно-контрольний блоки. Розроблено чотирифазову модель поетапної реалізації механізму фінансової підтримки відповідно до стадій відновлення економіки України (стабілізація, відновлення, розвиток, євроінтеграційна зрілість) з визначенням пріоритетних інструментів та очікуваних результатів для кожної фази. Запропоновано комплексну систему KPI для моніторингу ефективності механізму фінансової підтримки малого підприємництва, що охоплює шість груп вимірювань: охоплення та доступність підтримки, фінансовий обсяг, виживаність та розвиток МП, зайнятість та соціальний ефект, ефективність держпрограм та євроінтеграційну відповідність. Сформульовано методичні рекомендації щодо реалізації запропонованого механізму з урахуванням ризиків воєнного та повоєнного середовища.



Ключові слова: *мале підприємництво, фінансова підтримка, механізм фінансування, відновлення економіки, пільгове кредитування, гарантійні фонди, мікрофінансування, blended finance, євроінтеграція, малий бізнес.*

Modeling the Mechanism of Financial Support for Small Entrepreneurship in the Context of Ukraine's Economic Recovery

Nataliia Kotvytska

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Private Higher Education Establishment «European University»,
Academician Vernadsky Boulevard, 16V, Kyiv, 03115,
<https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Andriy Oryabynskyi

Postgraduate Student, Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Education Establishment «European University»,
Academician Vernadsky Boulevard, 16V, Kyiv, 03115,
<https://orcid.org/0009-0005-5087-3066>

Roman Kazanko

Postgraduate Student, Department of Management and Logistics,
Private Higher Education Establishment «European University»,
Academician Vernadsky Boulevard, 16V, Kyiv, 03115,
<https://orcid.org/0009-0001-0497-3091>

Abstract. *The article examines the theoretical foundations, methodological approaches, and practical mechanisms of financial support for small entrepreneurship in the context of Ukraine's economic recovery. It is substantiated that small entrepreneurship constitutes the structural core of employment recovery, regional*



development, and the formation of a competitive market economy in the post-war period, while an effective system of its financial support is a necessary prerequisite for achieving an appropriate level of European integration. It has been established that under conditions of asset destruction, insufficient collateral, declining revenues, and the rising cost of credit resources, traditional bank lending mechanisms are fundamentally inadequate to meet the needs of small businesses, which necessitates the development of a comprehensive and scientifically grounded mechanism of financial support. A comparative analysis of five basic models of financial support for small entrepreneurship has been carried out, namely direct budget financing, concessional lending, guarantee support, microfinance, and blended finance, which are applied in EU countries and may be adapted to Ukrainian conditions. A five-block structural model of the mechanism of financial support for small entrepreneurship is proposed, encompassing regulatory and legal, institutional, financial and instrumental, information and analytical, and evaluation and control blocks. A four-phase model for the step-by-step implementation of the financial support mechanism in accordance with the stages of Ukraine's economic recovery is developed, including stabilization, recovery, development, and European integration maturity, with the identification of priority instruments and expected outcomes for each phase. A comprehensive KPI system for monitoring the effectiveness of the mechanism of financial support for small entrepreneurship is proposed, covering six measurement groups: coverage and accessibility of support, financial volume, survival and development of small enterprises, employment and social effect, efficiency of state programs, and European integration compliance. Methodological recommendations for the implementation of the proposed mechanism are formulated, taking into account the risks of the wartime and post-war environment.

Keywords: *small entrepreneurship, financial support, financing mechanism, economic recovery, concessional lending, guarantee funds, microfinance, blended finance, European integration, small business.*



Постановка проблеми. Мале підприємництво є структуроутворюючим елементом ринкової економіки, що забезпечує зайнятість, конкуренцію, інновації та регіональний розвиток. В умовах відновлення економіки України після повномасштабного збройного вторгнення відновлення та стимулювання розвитку малого бізнесу набуває критичного значення: саме малі підприємства здатні найшвидше відновити господарську активність, забезпечити зайнятість населення постраждалих регіонів та сформувати стійку конкурентне середовище як передумову євроінтеграції. За даними Державної служби статистики України, у 2022–2023 рр. кількість активних малих підприємств скоротилась приблизно на 27% порівняно з 2021 р., а їхня частка у ВВП знизилася з 19,5% до 14,3% [15]. Поруч із цим Київська школа економіки оцінила прямі збитки підприємницького сектору України від бойових дій на рівні понад 49 млрд доларів США [1]. Зазначені втрати поглибили хронічну проблему обмеженого доступу малого бізнесу до фінансових ресурсів: зруйнована заставна база, скорочення доходів та висока кредитна ставка (16–22% у 2023–2024 рр.) фактично унеможливають залучення банківського фінансування для значної частини малих підприємств.

У контексті євроінтеграції проблема набуває додаткового виміру. Відповідно до зобов'язань, взятих Україною в рамках Угоди про асоціацію з ЄС та прогресу переговорного процесу щодо членства, система державної підтримки МСП має бути приведена у відповідність до стандартів ЄС, зокрема програм COSME та InvestEU. Це потребує системної модернізації механізмів фінансової підтримки малого підприємництва, що поєднує адаптацію наявних інструментів до євростандартів та запровадження принципово нових підходів — зокрема змішаного фінансування та цифрових фінансових платформ [2]. Розробка науково обґрунтованого механізму фінансової підтримки малого підприємництва, що враховує специфіку відновлювального та євроінтеграційного контексту, є актуальним завданням, що має як фундаментальний науковий, так і прикладний практичний вимір.



Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фінансової підтримки малого підприємництва є предметом активних наукових досліджень як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Фундаментальний внесок у розуміння природи обмежень доступу МСП до фінансування здійснили Бек Т. та Демиргюч-Кунт А. [3], які на основі аналізу даних по 80 країнах довели, що доступ до зовнішнього фінансування є найбільш суттєвим обмеженням для розвитку малих підприємств, і обґрунтували ключову роль гарантійних схем у подоланні цього бар'єру. Теоретичні та методологічні засади моделювання механізмів державної фінансової підтримки МСП у постконфліктних та кризових умовах досліджували Ді Майо М., Каліче П. [4; 5], які проаналізували досвід декількох країн постконфліктного відновлення та виокремили ключові умови ефективності фінансових механізмів підтримки бізнесу. Роль змішаних фінансів як інструменту залучення приватного капіталу у публічні програми підтримки МСП систематично вивчали Бахтіарі Ш., Бройніг Р. та ін. [6]. Організаційно-фінансовий аспект мікрофінансування та його потенціал для охоплення найбільш вразливих категорій малих підприємців детально дослідила Армендаріс Б. у співавторстві з Морданьє Ж. [7], довівши, що мікрофінансові інструменти є незамінними для фінансового залучення підприємців у постраждалих регіонах, де традиційна банківська інфраструктура зруйнована або відсутня. Систематизацію підходів до державного гарантування кредитів МСП та кількісну оцінку їх ефективності здійснили Грінер М. та Стаб Р. [8].

Серед вітчизняних науковців вагомий внесок у дослідження фінансових механізмів підтримки МСП в умовах кризи та відновлення здійснили Возняк Г. В., Шопська Ю. К. [9], які запропонували методологічний підхід до оцінювання ефективності державних програм підтримки малого підприємництва в Україні. Особливості фінансового забезпечення МСП в умовах євроінтеграції та адаптацію до стандартів ЄС досліджували Котвицька Н. М., Ярощук О.С. [10]. Питання цифровізації фінансових послуг для малого бізнесу та розвитку FinTech-екосистеми для МСП розглядав Пшик Б. І. [11].



Незважаючи на значний масив наукових праць, залишається ряд недостатньо вирішених проблем: відсутня комплексна структурна модель механізму фінансової підтримки малого підприємництва, адаптована до специфіки відновлювального та євроінтеграційного контексту України; бракує поетапних (фазових) моделей реалізації механізму підтримки, що відповідали б стадіям відновлення економіки; недостатньо розробленими є системи КРІ для комплексного моніторингу ефективності механізму фінансової підтримки МП. Подолання цих прогалин визначає наукову новизну і практичну значущість даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка науково обґрунтованої комплексної моделі механізму фінансової підтримки малого підприємництва, адаптованої до умов відновлення економіки України та вимог євроінтеграції, що охоплює структурний, інструментальний, фазовий та оціночний виміри.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: провести порівняльний аналіз базових моделей фінансової підтримки малого підприємництва у країнах ЄС та оцінити можливості їх адаптації до умов України; розробити п'ятиблокову структурну модель механізму фінансової підтримки МП у відновлювальному контексті; обґрунтувати чотирифазову модель поетапної реалізації механізму відповідно до стадій відновлення; розробити систему КРІ для моніторингу ефективності механізму; сформулювати методичні рекомендації щодо впровадження запропонованої моделі.

Виклад основного матеріалу. Механізм фінансової підтримки малого підприємництва є цілісною системою взаємопов'язаних елементів — суб'єктів, об'єктів, принципів, інструментів, методів та важелів, спрямованих на забезпечення доступу малих підприємств до необхідних фінансових ресурсів та формування сприятливого фінансового середовища для їх розвитку [8]. Дослідження міжнародного досвіду дозволяє виокремити п'ять базових моделей



такого механізму, що різняться джерелами ресурсів, цільовими групами та логікою фінансового посередництва (табл. 1).

Таблиця 1 - Порівняльний аналіз базових моделей фінансової підтримки
малого підприємництва

Модель фінансової підтримки	Ключові інструменти	Цільова група МП	Джерела фінансування	Країни-практики
Модель прямого бюджетного фінансування	Гранти, субсидії, прямі дотації, компенсація витрат	Стартапи, соціальні та інноваційні підприємства, підприємства у постраждалих регіонах	Держбюджет, місцеві бюджети, програми ЄС	Польща, Естонія, Литва, Румунія
Модель пільгового кредитування	Субсидовані кредити, компенсація % ставок, пільгові кредитні лінії	МП з потенціалом зростання, виробничі підприємства, агробізнес	Держбюджет (субсидії) + комерційні банки (кредити)	Україна (5-7-9%), Польща, Чехія
Модель гарантійної підтримки	Державні та регіональні гарантійні фонди, часткові гарантії, портфельні гарантії	МП без достатньої застави, підприємства деокупованих та постраждалих регіонів	Держбюджет, МФО (ЄБРР, ЄІБ), донорські організації	Польща (BGK), Угорщина, Болгарія
Модель мікрофінансування	Мікрокредити, кредитні спілки, P2P-кредитування, мобільне кредитування	Мікробізнес, ФОП, самозайняті особи, підприємці у сільській місцевості	МФО (мікрофінансові організації), кредитні спілки, донори	Грузія, Молдова, Польща, Боснія
Модель змішаного (blended) фінансування	Поєднання грантів + пільгових кредитів + приватного капіталу + гарантій	Інноваційні МП, підприємства зеленої економіки, проекти відновлення	МФО + держбюджет + приватний капітал (ЄС, ЄБРР, IFC, USAID)	ЄС (InvestEU), Нідерланди, Австрія

Джерело: складено авторами на основі [6; 7]

Аналіз моделей (табл. 1) засвідчує, що жодна з них не є універсальною та самодостатньою для умов відновлення економіки України. Модель прямого бюджетного фінансування є найбільш доступною для найбільш уражених



підприємств, проте потребує значних бюджетних ресурсів та ефективних механізмів цільового контролю. Модель пільгового кредитування (на кшталт діючої програми «5-7-9%») є системно важливою, але її охоплення залишається обмеженим через вимоги до застави [11; 14].

Модель гарантійної підтримки є найбільш ефективним засобом подолання проблеми недостатньої застави, оскільки дозволяє мультиплікувати вплив публічних ресурсів через leverage-ефект (1 гривня гарантії генерує 4–8 гривень приватного кредиту). Досвід польського Гарантійного фонду BGK переконливо свідчить, що систематична гарантійна підтримка здатна більш ніж утричі збільшити охоплення МП банківським кредитуванням протягом 5–7 років [13]. Змішане фінансування є найбільш перспективним підходом для залучення приватного капіталу до програм відновлення, проте вимагає складнішої інституційної архітектури та досвіду структурування угод за участю МФО.

Оптимальним для умов відновлення є синтетична модель, що поєднує елементи всіх п'яти підходів у диференційований спосіб залежно від фази відновлення, категорії підприємства та регіональних особливостей.

На основі системного підходу та узагальнення кращих практик фінансової підтримки МСП розроблено п'ятиблокову структурну модель механізму фінансової підтримки малого підприємництва в умовах відновлення економіки України (табл. 2). Модель є цілісною системою, де кожен блок виконує специфічну функцію, а їх взаємодія забезпечує комплексний управлінський вплив на фінансове забезпечення малого бізнесу.

Таблиця 2 - П'ятиблокова структурна модель механізму фінансової підтримки малого підприємництва в умовах відновлення економіки України

Блок механізму	Складові елементи	Функціональне призначення	Суб'єкти реалізації	Нормативна основа
Блок 1: Регуляторно-правовий	Законодавство про МП; регуляторні стандарти; євроінтеграційні норми	Забезпечення правового поля для функціонування механізму підтримки МП	ВРУ, КМУ, профільні міністерства, НБУ	ЗУ «Про розвиток та держпідтримку МСП»; НПА ЄС



Блок 2: Інституційний	Фонд розвитку підприємництва (ФРП); банки-учасники; гарантійні фонди; бізнес-інкубатори	Організаційне забезпечення реалізації фінансових інструментів підтримки МП	ФРП, Мінекономіки, уповноважені банки, МФО	Статути та положення про діяльність ФРП; угоди з МФО
Блок 3: Фінансово-інструментальний	Пільгові кредити; гранти; гарантії; мікрокредити; лізинг; blended finance	Безпосереднє фінансове забезпечення потреб розвитку малого підприємництва	Банки, МФО, ФРП, донорські організації, приватні інвестори	Програми «5-7-9%», гарантійні угоди; грантові програми ЄС
Блок 4: Інформаційно-аналітичний	Реєстри МП; кредитні бюро; системи моніторингу; Open Data; цифрові платформи	Інформаційне забезпечення рішень учасників механізму; зниження інформаційної асиметрії	Держстат, НБУ, ФДМУ, цифровий офіс МСП, кредитні бюро	ЗУ «Про відкриті дані»; GDPR; директиви ЄС з Open Banking
Блок 5: Оціночно-контрольний	КРІ-системи моніторингу; аудит ефективності; звітність отримувачів підтримки	Контроль цільового використання коштів; оцінка ефективності механізму в цілому	Рахункова палата, Мінекономіки, ФРП, незалежні аудитори	COFOG-стандарти; вимоги МФО до звітності; держаудит

Джерело: розроблено авторами на основі [2; 9]

Ключовою відмінністю запропонованої моделі від традиційних підходів є виокремлення інформаційно-аналітичного блоку як самостійного та рівнозначного структурного елементу. В умовах руйнування фінансової інфраструктури та гострої інформаційної асиметрії між МП та кредиторами цифрові реєстри, Open Banking та інтегровані аналітичні платформи є не другорядними технічними інструментами, а критичними елементами системи. Без якісного інформаційного забезпечення неможливе ані ефективне скорочення кредитних ризиків банків-учасників програм, ані оперативний моніторинг цільового використання коштів.

Оціночно-контрольний блок у запропонованій моделі є не завершальним, а наскрізним — він має функціонувати паралельно з усіма іншими блоками, забезпечуючи зворотний зв'язок для постійного вдосконалення механізму. Це



принципово відрізняється від традиційної логіки контролю «за фактом» і передбачає проактивний моніторинг із можливістю оперативного коригування параметрів програм підтримки в режимі реального часу.

Ефективне моделювання механізму фінансової підтримки МП в умовах відновлення потребує чіткого часового структурування відповідно до об'єктивних стадій відновлення економіки. Запропонована чотирифазова модель враховує специфіку потреб МП, доступні інструменти та наявний інституційний потенціал на кожному етапі (табл. 3).

Таблиця 3 - Чотирифазова модель поетапної реалізації механізму фінансової підтримки малого підприємництва в умовах відновлення економіки України

Фаза відновлення	Часовий горизонт	Пріоритетні фінансові інструменти	Очікувані результати	Ключові суб'єкти
Фаза 1: Стабілізація	2024–2025 рр.	Антикризові гранти; мікрокредити для відновлення оборотного капіталу; компенсація % ставок; гарантії НБУ	Збереження щонайменше 60% активних МП; відновлення базової ліквідності; зниження рівня банкрутств МП	ФРП, НБУ, USAID, ЄС
Фаза 2: Відновлення	2025–2027 рр.	Пільгове інвестиційне кредитування; лізинг обладнання; гарантійні схеми; blended finance для постраждалих регіонів	Відновлення виробничих потужностей МП до 80% довоєнного рівня; зростання чисельності МП на 15%	ЄБРР, ЄІБ, ФРП, комерційні банки
Фаза 3: Розвиток	2027–2030 рр.	Венчурні фонди для МП; інноваційні гранти ЄС; зелене фінансування; цифрові кредитні платформи	Перевищення довоєнних показників МП на 20–25%; інноваційна трансформація; євроінтеграційна відповідність	ЄС (Horizon, InvestEU), МФО, приватний капітал
Фаза 4: Євроінтеграційна зрілість	2030+ рр.	Повна інтеграція в програми ЄС (COSME, InvestEU); участь у єдиному ринку капіталу ЄС; ESG-фінансування	Частка МП у ВВП $\geq 55\%$ (рівень ЄС); доступ українських МП до фінансових ринків ЄС	Інститути ЄС, ЄЦБ, приватний сектор

Джерело: розроблено автором на основі [1; 5]



Фазова модель (табл. 3) відображає принципово важливу ідею: інструменти фінансової підтримки МП мають еволюціонувати разом із відновленням економіки. Якщо на фазі стабілізації ключовим завданням є виживання підприємств через антикризові гранти та мікрокредити, то на фазі розвитку акцент зміщується на інноваційне фінансування та зелену економіку, а на фазі євроінтеграційної зрілості — на повноцінну інтеграцію в програми ЄС та єдиний ринок капіталу.

Принциповою умовою успішності фазового підходу є наявність чітких критеріїв переходу між фазами, що базуються на вимірюваних індикаторах: рівні виживаності МП, відновленні виробничих потужностей, макроекономічній стабільності, рівні NPL у програмних кредитах тощо. Без таких критеріїв існує ризик або передчасного перемикання на наступну фазу при ще не завершеному відновленні, або затримки переходу, що знижує ефективність ресурсного використання.

Для успішного проходження усіх чотирьох фаз необхідна постійна координація між урядом, НБУ, міжнародними партнерами та самими підприємцями. Провідні МФО — ЄБРР, МФК, USAID — вже зафіксували готовність підтримати відновлення приватного сектору України; критичним завданням є забезпечення ефективної абсорбції цих ресурсів через відповідну інституційну інфраструктуру [2].

Механізм фінансової підтримки малого підприємництва не може функціонувати ефективно без науково обґрунтованої системи моніторингу, що дозволяє виявляти системні неефективності, коригувати параметри інструментів та обґрунтовувати управлінські рішення. Розроблена система КРІ охоплює шість груп вимірювань (табл. 4).



Таблиця 4 - Система КРІ моніторингу ефективності механізму фінансової підтримки малого підприємництва

Група показників	Конкретні КРІ	Методика вимірювання	Цільові значення (до 2027 р.)
Охоплення та доступність підтримки	Частка МП-одержувачів держпідтримки у загальній кількості МП; рівень відмов у доступі до програм	Реєстр ФРП; статистика НБУ; моніторингові звіти Мінекономіки	Охоплення $\geq 30\%$ МП програмами підтримки; рівень відмов $\leq 20\%$
Фінансовий обсяг підтримки	Загальний обсяг фінансової підтримки МП (держ.+міжнар.); частка МСП-кредитів у банківських портфелях	Фінансова звітність ФРП; статистика НБУ; платіжний баланс	Загальний обсяг ≥ 150 млрд грн/рік; частка МСП-кредитів $\geq 20\%$ банк. портфелю
Вживаність та розвиток МП	Рівень виживаності МП (% підприємств, що продовжують діяльність через 3 роки); зростання обороту МП	Держстат; ЄДРПОУ; аналітика Мінекономіки	Вживаність МП $\geq 70\%$ через 3 роки; зростання обороту МП $\geq 12\%$ /рік
Зайнятість та соціальний ефект	Кількість збережених/створених РМ завдяки підтримці МП; середній рівень ЗП у МП	Держстат; ПФУ; звіти ФРП; соціальні аудити	$\geq 150\,000$ РМ щорічно; зростання ЗП у МП $\geq 10\%$ /рік
Ефективність держпрограми	ROI бюджетних витрат на підтримку МП; мультиплікатор інвестицій (leverage ratio); рівень NPL у програмних кредитах	Оцінка Рахункової палати; аудит ФРП; звіти МФО	ROI держпідтримки $\geq 3,5x$; leverage ratio $\geq 1:4$; NPL $\leq 12\%$
Євроінтеграційна відповідність	Відповідність програм підтримки стандартам ЄС; частка МП, що відповідають вимогам єдиного ринку ЄС	Gap-аналіз; compliance-аудит; звіти ЄС про виконання угоди про асоціацію	Compliance rate $\geq 80\%$; частка МП-експортерів до ЄС $\geq 15\%$

Джерело: розроблено авторами основи [3]

Система КРІ (табл. 4) відрізняється від стандартних підходів двома ключовими особливостями. По-перше, включенням показника «leverage ratio» (мультиплікатора інвестицій) як основного критерію ефективності використання



публічних ресурсів. Цей показник відображає здатність механізму залучати приватний капітал (банківський, іноземний) у співвідношенні до вкладених держресурсів — цільовий орієнтир 1:4 означає, що 1 гривня державних коштів повинна мобілізувати щонайменше 4 гривні приватного фінансування.

По-друге, виокремленням групи «євроінтеграційна відповідність» як самостійного вимірювання, що відображає прогрес у наближенні системи підтримки МП до стандартів ЄС. Цей блок дозволяє одночасно оцінювати інституційну готовність до участі у програмах ЄС та ринкову готовність МП до функціонування на єдиному ринку ЄС. Комплексне використання усіх шести груп КРІ забезпечує управлінський кут зору, що охоплює весь ланцюг «вхід-процес-результат-вплив» механізму фінансової підтримки.

На основі результатів дослідження сформульовано комплекс методичних рекомендацій щодо реалізації запропонованого механізму фінансової підтримки малого підприємництва.

Перша рекомендація — оперативне розширення та спрощення програми «5-7-9%». Необхідно збільшити ліміти фінансування для окремих позичальників, зменшити перелік обов'язкових документів для МП із постраждалих регіонів та запровадити гарантійне покриття ФРП для позичальників без достатньої застави. Це дозволить суттєво розширити охоплення програми вже на першій фазі відновлення.

Друга рекомендація — створення Національного гарантійного фонду відновлення малого бізнесу. За зразком польського BGK та угорського KAVOSZ необхідно капіталізувати спеціалізований фонд (рекомендована початкова капіталізація — 5 млрд грн) для надання часткових кредитних гарантій (до 80% від суми кредиту) малим підприємствам, що не мають достатньої застави. При коефіцієнті заборгованості 1:6 це дозволить залучити до 30 млрд грн додаткового банківського кредитування для МП.

Третя рекомендація — впровадження цифрової платформи підтримки МП. Необхідне створення єдиної цифрової платформи, що інтегрує реєстр МП-



претендентів на підтримку, системи скорингу на основі транзакційних даних (Open Banking), модуль подачі та відстеження заявок, інформаційну панель моніторингу KPI для Мінекономіки та ФРП. Це радикально скоротить адміністративні витрати та підвищить швидкість доступу МП до фінансової підтримки.

Четверта рекомендація — розвиток мережі регіональних мікрофінансових організацій. Для охоплення мікробізнесу у сільській місцевості та постраждалих регіонах необхідне цілеспрямоване розширення мережі кредитних спілок та мікрофінансових установ з використанням ресурсів донорських організацій (USAID, GIZ, EU4Business). Це забезпечить фінансовий доступ для тих категорій МП, які принципово залишаються поза системою банківського кредитування.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі науково обґрунтовані висновки. Фінансова підтримка малого підприємництва в умовах відновлення економіки України є системним завданням, що потребує комплексного механізму, здатного поєднати різноманітні фінансові інструменти відповідно до фази відновлення, категорії підприємства та регіональних особливостей. Жодна окрема модель фінансової підтримки не є самодостатньою для забезпечення необхідного масштабу відновлення малого бізнесу. Порівняльний аналіз п'яти базових моделей фінансової підтримки МП свідчить, що найбільший потенціал для умов України має синтетична модель, що поєднує гарантійний механізм (для подолання проблеми застави), пільгове кредитування (для зниження вартості фінансових ресурсів) та змішане фінансування (для залучення приватного капіталу). Гарантійний механізм при цьому виступає системним мультиплікатором ефективності всіх інших інструментів. Запропонована п'ятиблокова структурна модель забезпечує системне охоплення всіх вимірів механізму — від регуляторного до оціночно-контрольного. Ключовою методологічною інновацією є статус інформаційно-аналітичного блоку як рівнозначного структурного елементу, а не допоміжного технічного компоненту. Чотирифазова модель реалізації механізму відображає принцип



еволюційності підтримки: від антикризових інструментів фази стабілізації до повноцінної інтеграції в програми ЄС на фазі євроінтеграційної зрілості. Критичним є визначення вимірюваних критеріїв переходу між фазами на основі розробленої системи KPI.

Перспективними напрямками подальших досліджень є: розробка регіонально диференційованих моделей фінансової підтримки МП відповідно до ступеня постраждалості регіонів; дослідження ефективності цифрових фінансових платформ для МП в умовах відновлення; емпірична оцінка leverage-ефектів різних гарантійних механізмів в українському контексті; аналіз потенціалу «зеленого» фінансування для малих підприємств у контексті відновлення; порівняльна оцінка ефективності механізмів підтримки МП у різних країнах постконфліктного відновлення в Центральній та Східній Європі.

Список використаних джерел

1. Kyiv School of Economics Institute. Report on damages to infrastructure from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of January 2024. *KSE Institute*. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/05/Eng_01.01.24_Damages_Report.pdf
2. EU4Business. Ukraine Results in 2024. 2024. URL: <https://eu4business.eu/countries/ukraine/>
3. Beck T., Demirgüç-Kunt A., Maksimovic V. Financial and Legal Constraints to Growth Does Firm Size Matter. *Journal of Finance*. 2005. Vol. 60(1). P. 137–177. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2005.00727.x>
4. Di Maio M. Conflict and investment A review across health fertility migration education and economic activity. *Economic Policy*. 2025. Vol. 40(124). P. 973–1031. DOI: <https://doi.org/10.1093/epolic/eiaf006>
5. Calice P. Unlocking SME Finance in Fragile and Conflict-Affected Situations. *Policy Research Working Paper*. 2023. URL:



<https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/5e2f7c86-60bc-4b1d-8d46-2a3587f9f9afe/content>

6. Bakhtiari S., Breunig R., Magnani L., Zhang Y. Financial Constraints and Small and Medium Enterprises A Review. *Economic Record*. 2020. Vol. 96(292). P. 506–523. DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-4932.12560>
7. Armendariz B., Morduch J. The Economics of Microfinance. *MIT Press*. 2007. 360 p. URL: <https://mitpress.mit.edu/9780262512015/the-economics-of-microfinance/>
8. Grunert J., Norden L. Bargaining power and information in SME lending. *Small Business Economics*. 2012. Vol. 39(2). P. 401–417. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-010-9311-6>
9. Возняк Г. В., Шопська Ю. К. Пріоритети та інструментарій зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в умовах нестабільності. *Проблеми економіки*. 2024. № 1(59). С. 96–101. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-1_0-pages-96_101.pdf
10. Котвицька Н. М., Ярошук О. С., Романенко О. В. Фіскальні стимули розвитку малого підприємництва та роль міжнародних фінансових ресурсів у зміцненні економічного потенціалу України. *Академічні візії*. 2025. № 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17664769>
11. Пшик Б. І. Державна фінансова підтримка малого підприємництва України в умовах війни як фактор зміцнення його фінансової безпеки. *Агросвіт*. 2024. № 1. С. 11–19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.1.11>
12. Convergence. Blended Finance in Fragile and Conflict-Affected Situations. 2025. URL: https://assets.ctfassets.net/4cgqlwde6qy0/1VjbRqPWgqrPbZFUHWKFwS/8551a91b75e182f8a51e5e29439b289a/DB_Blended_Finance_in_Fragile_and_Conflict-Affected_Situations_V5.pdf



13. EU4Business. EU4Business Initiative Results in 2024. 2024. URL:
<https://eu4business.eu/initiative/>
14. Національний банк України. Офіційний сайт. URL:
<https://bank.gov.ua/>
15. Державна служба статистики України. Офіційний вебсайт. URL:
<https://www.ukrstat.gov.ua/>